NORAKSTS
Lieta Nr.A42480805
AA43-1137-10/6

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2010.gada 30.martā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente K.Krastiņa,
tiesneši I.Amona un V.Endzelis

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz *G.S.* pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2005.gada 10.novembra lēmuma Nr.298 atcelšanu un labvēlīgā administratīvā akta izdošanu, sakarā ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 11.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] No 1988.gada 5.janvāra *G.S.* (turpmāk – pieteicējs) piešķirta vecuma pensija. 1999.gada 22.novembrī pieteicējs vērsās Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – VSAA) Bauskas filiālē ar iesniegumu piešķirt vecuma pensiju no jauna.

1999.gada 15.decembrī VSAA Bauskas filiāle pieņēma rīkojumu Nr.1568, ar kuru, nosakot ikmēneša atmaksājamās summas ieturēšanu Ls 16,29 apmērā, pieteicējam piešķirta pensija no jauna no 1999.gada 1.septembra līdz 31.oktobrim Ls 100,15 apmērā, bet no 1999.gada 1.novembra uz mūžu – Ls 100,87 apmērā.

[2] 2003.gada 4.decembrī VSAA Bauskas filiālē saņemts pieteicēja iesniegums, kurā lūgts izskaidrot, uz kāda normatīvā akta pamata no viņa pensijas tiek ieturēti Ls 16,29. 2003.gada 10.decembrī VSAA Bauskas filiāle uz minēto pieteicēja iesniegumu sniedza atbildi.

2005.gada 18.augustā VSAA Bauskas nodaļā tika saņemts vēl viens pieteicēja iesniegums, kurā lūgts izskatīt iesniegumu atbilstoši Administratīvā procesa likumā (turpmāk – APL) noteiktajam, proti, izdot rīkojumu, ar kuru tiktu pārtraukti prettiesiskie ikmēneša ieturējumi Ls 16,29 apmērā. Iesniegumā norādīts, ka šie ikmēneša ieturējumi tiek veikti prettiesiski, pamatojoties uz likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu gramatisku tulkojumu, t.i., tiek ieturēta likumīgi piešķirtā un izmaksātā pensija par laika periodu no 1996.gada 1.janvāra līdz 1999.gada 31.augustam. Šāds tiesību normas tulkojums pieteicēja ieskatā ir pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmes 1., 91. un 109.pantu.

2005.gada 1.septembrī VSAA Bauskas nodaļa sniedza atbildi uz pieteicēja iesniegumu, izskaidrojot, ka ieturējumi no viņa pensijas tiek atskaitīti tiesiski un ka nav tiesiska pamata izdot rīkojumu par šo ieturējumu pārtraukšanu.

2005.gada 7.oktobrī VSAA Bauskas nodaļā tika saņemts trešais pieteicēja iesniegums – sūdzība par administratīvā akta neizdošanu. Iesniegumā norādīts, ka VSAA Bauskas nodaļa izskaidrojusi faktisko situāciju, bet nav izdevusi atbilstošu administratīvu aktu par ikmēneša ieturējumu pārtraukšanu, kurā būtu atbildēts uz pieteicēja argumentiem.

Šo iesniegumu – sūdzību VSAA Bauskas nodaļa pārsūtīja izskatīšanai VSAA augstākai iestādei.

2005.gada 10.novembrī VSAA, izskatot pieteicēja 2005.gada 7.novembra iesniegumu, pieņēma lēmumu Nr.298 (turpmāk – Lēmums) atteikt pārtraukt ikmēneša ieturējumu veikšanu no pieteicējam izmaksājamās vecuma pensijas, kas noteikti ar VSAA Bauskas filiāles 1999.gada 15.decembra rīkojumu Nr.1568.

[3] Nepiekrītot Lēmumam pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par Lēmuma atcelšanu un labvēlīga administratīvā akta izdošanu, uzdodot VSAA izdot administratīvo aktu pārtraukt ikmēneša ieturējumus no viņa pensijas Ls 16,29 apmērā, kas noteikti ar VSAA Bauskas filiāles 1999.gada 15.decembra rīkojumu Nr.1568.

Pieteikumā norādīts, ka ikmēneša ieturējumi Ls 16,29 no pensijas tiek veikti prettiesiski, pamatojoties vienīgi uz likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu gramatisko tulkojumu. Faktiski saņemtā pensijas summa nesedz valstī 2005.gada jūnijā aprēķināto iztikas minimuma summu vienam cilvēkam Ls 106,02. Šāds ieturējums aizskar pieteicēja tiesības saņemt visu aprēķināto pensiju, jo pašreiz ieturējumu gada summa Ls 195,48 pieteicējam kā pensionāram ir būtiska.

[4] VSAA rakstveida paskaidrojumā tiesai norāda, ka pieteikumu neatzīst, to pamatojot šādi.

[4.1] Pieteicējs likumā noteiktā kārtībā nav apstrīdējis VSAA Bauskas filiāles 1999.gada 15.decembra rīkojumu Nr.1568, līdz ar to minētais rīkojums stājies spēkā.

[4.2] Vecuma pensija pieteicējam tika piešķirta no jauna, pamatojoties uz likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunktu, kas ir spēkā un paredz turpināt ieturēt agrāk izmaksāto pensiju, ja no jauna piešķirtā pensija pārsniedz Ls 100.

[4.3] Tā kā pieteicējs 1999.gadā lūdza pensiju piešķirt no jauna, tad VSAA nav likumīga pamata šos ieturējumus pārtraukt, līdz ar to VSAA nav aizskārusi pieteicēja tiesības.

[5] Pieteikuma papildinājumos pieteicējs, atsaucoties uz Satversmes tiesas 2006.gada 8.novembra spriedumu lietā Nr.2006-04-01 „Par likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunkta atbilstību Latvijas

Republikas Satversmes 1., 91. un 109.pantam", lūdz tiesu ņemt vērā, ka VSAA rīkojums par pensijas piešķiršanu no jauna un ieturējumu izdarīšanu ir izdots pēc 1999.gada 1.septembra, tādēļ ieturējumu izdarīšana nav pamatota un tiesiska.

[6] VSAA papildu rakstveida paskaidrojumos norāda, ka viens no likuma „Par valsts pensijām" principiem paredz, ka vecuma pensiju piešķir uz mūžu un ir iespējama tās pārrēķināšana un indeksācija, bet ne piešķiršana no jauna. Minētā likuma pārējas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunkts ir izņēmums, kas ļāva pensiju piešķirt no jauna no 1999.gada 1.janvāra līdz 1999.gada 7.decembrim.

[7] Ar Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 11.maija spriedumu pieteikums apmierināts, Lēmums atcelts un iestādei uzdots 30 dienu laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas pieņemt pieteicējam labvēlīgu administratīvo aktu par no pieteicēja vecuma pensijas veikto ikmēneša ieturējumu Ls 16,29 apmērā pārtraukšanu.

Spriedums pamatots šādi.

[7.1] Tiesa lietā konstatēja šādus faktiskos apstākļus.

[7.1.1] No 1988.gada 5.janvāra pieteicējam ir piešķirta vecuma pensija.

[7.1.2] 1999.gada 22.novembrī pieteicējs vērsās VSAA Bauskas filiālē ar iesniegumu piešķirt vecuma pensiju no jauna no 1999.gada 1.septembra (*lietas 24.lapa*).

[7.1.3] Pieteicēja pensijas apmērs pirms aprēķināšanas no jauna, t.i., līdz 1999.gada 1.septembrim bija Ls 62,10.

[7.1.4] 1999.gada 15.decembrī VSAA Bauskas filiāle pieņēma rīkojumu Nr.1568 (turpmāk – Rīkojums Nr.1568), ar kuru piešķīra pieteicējam pensiju no jauna no 1999.gada 1.septembra Ls 100,15 apmērā un noteica ikmēneša atmaksājamās summas ieturēšanu Ls 16,29 apmērā (*lietas 25.lapa*).

[7.1.5] Ar VSAA 2005.gada 10.novembra Lēmumu atteikts pārtraukt izdarīt ikmēneša ieturējumus Ls 16,29 apmērā no pieteicēja vecuma pensijas, kas pieteicējam piešķirta no jauna ar Rīkojumu Nr.1568.

[7.2] Tiesa konstatēja, ka Lēmums pamatots ar likuma „Par valsts pensijām" pārējas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunktu, kura redakcija uz 1999.gada 22.novembri, kad pieteicējs vērsās ar iesniegumu VSAA Bauskas filiālē, noteica, ja apdrošinātā persona, kurai valsts pensija piešķirta līdz 1997.gada 1.janvārim, pēc 1996.gada 1.janvāra nostrādājusi vismaz trīs gadus, pamatojoties uz apdrošinātās personas iesniegumu, pensiju piešķir no jauna.

Ja šis no jauna piešķirtās pensijas apmērs pārsniedz divas minimālās darba algas, valsts pensiju speciālajā budžetā atmaksājama no 1996.gada 1.janvāra līdz vecuma vai izdienas pensijas piešķiršanai no jauna izmaksātā vecuma vai izdienas pensija. Šīs pensijas atmaksāšanai no vecuma vai izdienas pensijas, kas piešķirta no jauna, izdarāmi ikmēneša ieturējumi, kas aprēķināti pēc šādas formulas: Ie = Ip:G:12 (Ie – ikmēneša ieturējums; Ip – izmaksātās pensijas summa laikā no 1996.gada 1.janvāra līdz vecuma vai izdienas pensijas

piešķiršanai no jauna; G – laika posms (gados), par kuru no pensijas piešķiršanas gada tiek plānota vecuma pensijas izmaksa. Izdienas pensijas piešķiršanas gadījumā izmantojams laika posms 60 gadu vecumā).

No jauna piešķirtās vecuma vai izdienas pensijas saņēmējam ir tiesības pieprasīt, lai viņam nosaka lielāku ikmēneša ieturējuma apmēru, kā arī izmaksāto pensijas summu valsts pensiju speciālajā budžetā atmaksāt vienā reizē.

Savukārt uz Rīkojuma Nr.1568 pieņemšanas dienu norādītās likuma „Par valsts pensijām" normas redakcija paredzēja, ka apdrošinātā persona, kurai valsts pensija piešķirta līdz 1997.gada 1.janvārim un kurai, pēc 1996.gada 1.janvāra nostrādājot vismaz trīs gadus, līdz 1999.gada 1.septembrim no jauna piešķirta pensija, kuras apmērs pārsniedz divas minimālās darba algas, turpina atmaksāt vecuma vai izdienas pensiju valsts pensiju speciālajā budžetā no 1996.gada 1.janvāra līdz pensijas piešķiršanai no jauna saņemto vecuma vai izdienas pensiju. Atmaksājamās summas ikmēneša ieturēšanu neizdara laikposmā, kurā ir pārtraukta pensijas izmaksa. Minētā likuma pārējas noteikumu 16.punkta 10.apakšpunkts paredzēja, ka, piešķirot pensiju no jauna, tā piešķirama šajā likumā noteiktajā kārtībā.

[7.3] Lietā nav strīda par to, ka pieteicēja valsts pensija tikusi piešķirta no 1988.gada 5.janvāra (līdz 1997.gada 1.janvārim); pensija no jauna piešķirta uz pieteicēja 1999.gada 22.novembra iesnieguma pamata; pēc 1996.gada 1.janvāra pieteicējs nostrādājis vairāk nekā trīs gadus – no 1996.gada 1.janvāra līdz 1999.gada 31.augustam; pieteicējam no jauna pensija piešķirta no 1999.gada 1.septembra un tās apmērs (Ls 100,15) pārsniedza divas minimālās darba algas (minimālās darba algas apmērs valstī 1999.gadā bija noteikts 50 latu apmērā).

Lietā ir strīds par to, vai VSAA pamatoti veic ikmēneša ieturējumus no pieteicēja pensijas, kas pieteicējam piešķirta no jauna ar Rīkojumu Nr.1568.

[7.4] Atbilstoši vispārējam principam tiesiskās attiecības ir apspriežamas pēc tām tiesību normām, kas bija spēkā tiesiskās attiecības rašanās, grozīšanās vai izbeigšanās brīdī. Savukārt likuma „Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 9.pants nosaka, ka normatīvajiem aktiem nav atpakaļejoša spēka, izņemot likumā īpaši paredzētus gadījumus.

Tiesa konstatēja, ka konkrētajā gadījumā pieteicējam no jauna piešķiramās pensijas apmērs tika aprēķināts 1999.gada 15.decembrī (*lietas 25.lapa*), līdz ar to tiesas ieskatā iestādei, pieņemot lēmumu par no jauna piešķiramās pensijas apmēra aprēķinu pieteicējam, bija jāvadās no likuma „Par valsts pensijām" pārējas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunkta redakcijas, kāda tā bija spēkā 1999.gada 15.decembrī.

Minētās likuma normas redakcija uz 1999.gada 15.decembri vairs nenoteica no jauna piešķiramās pensijas ieturējumu aprēķināšanas kārtību, bet tajā bija vien norāde uz iepriekš aprēķināto ieturējumu atmaksāšanas turpināšanu.

[7.5] Satversmes tiesa 2006.gada 8.novembra spriedumā lietā Nr.2006-04-01 „Par likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 91. un 109.pantam" 11.punktā norādījusi, ka arī laikā pēc 1999.gada 1.septembra turpinājās pensijas piešķiršana no jauna, pamatojoties uz likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunktu (..) taču ir būtiski norādīt, ka apstrīdētā norma expressis verbis noteic, ka ieturējumus var izdarīt vienīgi no to personu pensijām, kurām tās no jauna tika piešķirtas līdz 1999.gada 1.septembrim.

[7.6] Konkrētajā lietā tiesa konstatēja, ka pieteicējam no jauna pensija piešķirta 1999.gada 15.decembrī un pensijas piešķiršanas termiņš noteikts *no* 1999.gada 1.septembra.

Tiesa atzina, ka saskaņā ar APL 17.panta piekto daļu VSAA ieturējumus bija tiesīga veikt vienīgi no to personu no jauna piešķirtajām pensijām, kurām tās piešķirtas līdz 1999.gada 1.septembrim. Pieteicējam pensija no jauna piešķirta 1999.gada 15.decembrī, tas ir, pēc 1999.gada 1.septembra, līdz ar to konkrētajā gadījumā attiecībā uz pieteicēju iestādes darbību no jauna piešķirtās pensijas veikto ieturējumu veikšanā nevar atzīt par tiesību normām atbilstošu.

[7.7] Tiesa atzina par konkrētajam gadījumam neatbilstošu VSAA 2007.gada 17.aprīļa paskaidrojumā norādīto, ka visām personām, kam piešķirta pensija no jauna gan līdz 1999.gada 1.septembrim, gan līdz 1999.gada 7.decembrim, jāpiemēro ieturējumi atbilstoši vienlīdzības principam (salīdzināmajās situācijās jāpastāv vienādiem tiesiskiem un faktiskiem apstākļiem). Konkrētajā gadījumā lēmums par pensijas piešķiršanu no jauna pieteicējam pieņemts 1999.gada 15.decembrī, kad jau bija citi tiesiskie apstākļi, savukārt atbilstoši APL 11.pantā nostiprinātajam likuma atrunas principam privātpersonai nelabvēlīgu administratīvo aktu (lēmums par ieturējumu veikšanu no pieteicēja no jauna piešķirtās pensijas uzskatāms par pieteicēja interesēm nelabvēlīgu) izdot vai faktisku rīcību veikt iestāde var uz Satversmes, likuma, kā arī uz starptautisko tiesību normas pamata.

[7.8] Pieteicējs pieteikumā lūdza tiesu uzdot iestādei par pienākumu izdot administratīvo aktu, kurā noteikt, ka no pieteicēja vecuma pensijas ir pārtraucami ikmēneša ieturējumi Ls 16,29 apmērā, kas noteikti ar Rīkojumu Nr.1568. Atbilstoši APL 249.pantam tiesa taisīja spriedumu par pieteicēja norādīto pieteikuma priekšmetu, un uzdeva iestādei 30 dienu laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas pieņemt pieteicējam labvēlīgu administratīvo aktu par no pieteicēja vecuma pensijas veikto ikmēneša ieturējumu Ls 16,29 apmērā pārtraukšanu.

[8] Par Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 11.maija spriedumu VSAA iesniedza apelācijas sūdzību, kurā norādīti šādi apsvērumi.

[8.1] Tiesa nav ņēmusi vērā Satversmes tiesas 2006.gada 8.novembra sprieduma lietā Nr.2006-04-01 „Par likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes

1., 91. un 109.pantam" kopējo kontekstu. VSAA ieskatā tiesa kā pamatojumu ir minējusi tikai vienu teikumu no sprieduma secinājumu daļas, turklāt atstājusi bez ievērības sprieduma nolēmumu daļu.

[8.2] Kā piemēru VSAA norādīja uz vienu no konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem – *I.M.*, kuram pēc Satversmes tiesas 2006.gada 8.novembra sprieduma lietā Nr.2006-04-01 „Par likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 91. un 109.pantam" ieturējumi no izmaksājamās pensijas ir jāveic. Tā kā šajā lietā faktiskie apstākļi ir līdzīgi kā konstitucionālās sūdzības iesniedzējam *I.M.*, tad attiecībā uz pieteicēju ir jāpiemēro likuma „Par valsts pensijām" pārējas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunkts.

[8.3] Likuma „Par valsts pensijām" 30.panta ceturtā daļa nosaka ne tikai termiņu, kas jāņem vērā, nosakot personas tiesības uz pensiju, bet arī garantē zināmu tiesisko stabilitāti, kas pastāv uz tiesību noteikšanas brīdi. Līdz ar to VSAA pensijas aprēķins ir jāveic saskaņā ar tām tiesību normām, kuras bija spēkā tad, kad personai radās tiesības uz pensiju.

[10] Izskatot lietu sakarā ar VSAA apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 10.jūnija lēmumu atbilstoši APL 282.panta 1.punktam izbeidza tiesvedību administratīvajā lietā, jo lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā.

Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments (turpmāk – Senāts), izskatot pieteicēja blakus sūdzību, ar 2008.gada 19.septembra lēmumu atcēla minēto apgabaltiesas lēmumu un nosūtīja lietu jaunai izskatīšanai pēc būtības.

Senāta lēmums pamatots šādi.

Senāts piekrīt apgabaltiesas atzītajam, ka pieteicējs ar 2005.gada 1.augusta iesniegumu pēc būtības ir vēlējies apstrīdēt Rīkojumu Nr.1568, jo apšauba viņam piešķirtās pensijas apmēra pareizību. Administratīvā procesa izpratnē pieteicējs lūdz atcelt 1999.gada 15.decembrī izdoto labvēlīgo administratīvo aktu par vecuma pensijas piešķiršanu daļā, lai rezultātā iegūtu labvēlīgāku administratīvo aktu.

Senāts secināja, ka VSAA Lēmumā, izvērtējot faktiskos un tiesiskos apstākļus ne tikai uz 1999.gada Rīkojuma izdošanas brīdi, bet arī uz sava Lēmuma pieņemšanas brīdi, faktiski pārskatījusi savulaik 1999.gadā nodibinātās tiesiskās attiecības un lēmusi par attiecīgo jautājumu vēlreiz pēc būtības.

Līdz ar to secināms, ka VSAA ir nevis vienkārši atbildējusi ar vēstuli uz pieteicēja iesniegumu un atbilstoši labas pārvaldības principam izskaidrojusi 1999.gada 15.decembra Rīkojuma saturu, bet gan vēlreiz atkārtoti lēmusi par konkrētajām tiesiskajām attiecībām un izdevusi administratīvo aktu (Lēmumu).

[11] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2009.gada 7.janvāra spriedumu pieteikums apmierināts, Lēmums atcelts ar tā pieņemšanas dienu un VSAA uzlikts pienākums 30 dienu laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas pieņemt

pieteicējam labvēlīgu administratīvo aktu, ar kuru pārtrauktu veikt no pieteicēja vecuma pensijas ikmēneša ieturējumus Ls 16,29 apmērā un atmaksātu jau veiktos ikmēneša ieturējumus Ls 16,29 apmērā.

[12] Senāts, izskatot VSAA kasācijas sūdzību, ar 2009.gada 6.novembra spriedumu nolēma atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2009.gada 7.janvāra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajā apgabaltiesā.

Spriedums pamatots šādi.

[12.1] Pieteicējam vecuma pensija no jauna piešķirta 1999.gadā, pamatojoties uz likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunktu redakcijā, kas bija spēkā no 1999.gada 1.janvāra līdz 6.decembrim.

No minētās tiesību normas izriet, ka personām, kurām valsts pensija piešķirta līdz 1997.gada 1.janvārim, pensiju var piešķirt no jauna, ja tiek ievēroti šādi noteikumi:

1) ir saņemts paša pensionāra iesniegums ar lūgumu piešķirt pensiju no jauna;

2) laikā no 1996.gada 1.janvāra pensionārs ir nostrādājis ne mazāk kā trīs gadus;

3) ja no jauna piešķirtā pensija pārsniedz divas minimālās darba algas, pensionārs atmaksā valsts pensiju speciālajā budžetā vecuma pensijas summu, kas viņam bija izmaksāta laikā no 1996.gada 1.janvāra līdz vecuma pensijas piešķiršanai no jauna. Minētajā normā arī noteikts, pēc kādas formulas aprēķināms ikmēneša ieturējums pensijas atmaksāšanai.

Tādējādi secināts, ka pensijas *atmaksāšanas pienākums ir nesaraujami saistīts ar pensijas piešķiršanu no jauna*. Proti, ja pensionārs vēlējās izmantot šo likumdevēja piedāvāto iespēju turpmāk saņemt lielāka apmēra vecuma pensiju, tad viņam bija jāatmaksā iepriekš noteiktā laika posmā saņemtā vecuma pensijas summa.

Uz šādiem noteikumiem pensijas piešķiršanai no jauna norādīts arī Satversmes tiesas spriedumā. Kā atzinusi Satversmes tiesa, pensijas atmaksāšanas kārtība bija kompromiss un saudzējošākais risinājums, lai sabalansētu gan personu, kas pretendēja uz pensijas piešķiršanu no jauna lielākā apmērā, gan sabiedrības (sociālā budžeta iespējas un tā stabilitātes saglabāšana) intereses. Turklāt persona, lūdzot piešķirt pensiju no jauna, skaidri zināja, ka jaunā pensija būs lielāka un cik liela tā būs, kā arī to, cik lieli būs noteiktie ieturējumi. Līdz ar to pensionārs varēja izdarīt racionālu izvēli un palielināt savus ienākumus *pēc valsts piedāvātajiem noteikumiem* (*sk. Satversmes tiesas sprieduma 19.punktu*).

[12.2] Likuma „Par valsts pensijām" 30.panta ceturtā daļa noteic, ka pensiju piešķir ar *dienu, kad radušās tiesības uz pensiju*.

Kā izriet no lietā konstatētajiem apstākļiem un likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunktu redakcijā, *kas bija spēkā līdz 1999.gada 6.decembrim*, pieteicējam tiesības uz pensijas piešķiršanu

no jauna radās 1999.gada 1.septembrī, jo nepieciešamos trīs gadus viņš bija nostrādājis līdz 1999.gada 31.augustam. Savu gribu izmantot valsts piedāvāto iespēju – vecuma pensijas piešķiršanu no jauna atbilstoši iepriekš minētajai tiesību normai – pieteicējs izteica 1999.gada 22.novembra iesniegumā VSAA.

[12.3] Apgabaltiesa, kas pievienojusies rajona tiesas sprieduma argumentācijai, atzinusi, ka VSAA lēmumu par pensijas piešķiršanu no jauna pieteicējam pieņēmusi 1999.gada 15.decembrī, kad likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunkts bija izteikts jau citā redakcijā, kas neparedzēja ieturējumu turpmāku izdarīšanu pieteicēja gadījumā. Proti, 1999.gada 7.decembrī stājās spēkā minētā punkta redakcija, kas noteica, ka apdrošinātā persona, kurai valsts pensija piešķirta līdz 1997.gada 1.janvārim un kurai, pēc 1996.gada 1.janvāra nostrādājot vismaz trīs gadus, līdz 1999.gada 1.septembrim no jauna piešķirta pensija, kuras apmērs pārsniedz divas minimālās darba algas, turpina atmaksāt vecuma vai izdienas pensiju valsts pensiju speciālajā budžetā no 1996.gada 1.janvāra līdz pensijas piešķiršanai no jauna saņemto vecuma vai izdienas pensiju. Apgabaltiesa secinājusi, ka pieteicējam pensija no jauna piešķirta pēc 1999.gada 1.septembra.

Senāts šādu apgabaltiesas secinājumu uzskatīja par nepareizu.

Pirmkārt, kā jau norādīts, pensijas piešķiršanas brīdis nav diena, ka VSAA pieņem lēmumu par pensijas piešķiršanu, bet gan diena, kad personai ir radušās tiesības uz pensiju. Tādējādi šajā lietā pieteicējam pensija no jauna ir piešķirta 1999.gada 1.septembrī.

Otrkārt, kā redzams no iepriekš citētās likuma pārejas noteikumu normas jaunās redakcijas, likumdevējs bija noteicis, ka vecuma pensijas atmaksāšanu turpina veikt no pensijām, kas piešķirtas no jauna *līdz 1999.gada 1.septembrim*. Tā kā termiņš, kas noteikts līdz konkrētam datumam, beidzas šajā datumā, tad minētās normas tiešais teksts ietver tos gadījumus, kad pensija no jauna piešķirta arī 1999.gada 1.septembrī.

[12.4] Sociālajās tiesībās pastāv izņēmums principam, ka, lemjot par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, jāvērtē spēkā esošā tiesību norma. Sociālo tiesību jomā tiesiskās situācijas maiņa neietekmē tiesības, kuras personai bija brīdī, kad viņa ar iesniegumu par labuma saņemšanu vērsās iestādē (*sk. Senāta 2007.gada 8.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-431/2007 14.punktu*). Brīdī, kad pieteicējam radās tiesības uz pensijas piešķiršanu no jauna, bija spēkā likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunkta sākotnējā redakcija, kas labuma saņemšanu – lielāka apmēra pensijas piešķiršanu – saistīja ar nosacījumu par iepriekš saņemtās pensijas atmaksāšanu.

Tādējādi VSAA, lemjot par minēto pieteicēja iesniegumu, kā arī tiesai, izskatot pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, bija jāvadās no iepriekš minētās tiesību normas sākotnējās redakcijas, kas regulēja pensijas piešķiršanu no jauna un tostarp noteica ieturējumus iepriekš saņemtās pensijas atmaksāšanai pēc minētajā tiesību normā ietvertās formulas.

[12.5] Papildus Senāts norādīja, lai arī Satversmes tiesa spriedumā ir atzinusi, ka atbilstoši likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta

12.apakšpunkta redakcijai, kas stājās spēkā ar 1999.gada 7.decembri, personām, kurām pensija no jauna piešķirta pēc 1999.gada 1.septembra, būtībā nav pienākuma atmaksāt izmaksāto pensiju (uz šo atziņu atsaukusies apgabaltiesa savā spriedumā), Satversmes tiesa ir arī norādījusi, ka šāda minētās normas redakcija (ietverot norādi par pensijas no jauna piešķiršanu līdz 1999.gada 1.septembrim) nav bijusi pieņemta ar likumdevēja nodomu, bet tas ir bijis nepārdomāts juridiskās tehnikas rezultāts, neizlabojot normā noteikto datumu. Satversmes tiesa ir uzsvērusi, ka no tiesiskā regulējuma skaidrības viedokļa Saeimai iespējami īsākā laikā bija pienākums šo normu grozīt, nosakot precīzu to personu loku, no kuru jaunajām pensijām izdarāmi ieturējumi. Proti, Saeimai bija pienākums izlemt, vai minētajā normā noteiktais iepriekšējās pensijas atmaksāšanas pienākums attiecas uz visām personām, kam pensija piešķirta no jauna (arī uz tām, kam pensija piešķirta no 1999.gada 1.septembra līdz 7.decembrim), vai arī neattiecas ne uz vienu personu (sākot jau no 1999.gada 1.janvāra) (*sk. Satversmes tiesas sprieduma 13. un 14.punktu*).

Ar 2008.gada 19.jūnija likumu „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām”” likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunktā vārdi un skaitļi „līdz 1999.gada 1.septembrim” aizstāti ar vārdiem un skaitļiem „ līdz 1999.gada 6.decembrim”. Likumprojekta anotācijā norādīts, ka ar šo grozījumu tiek veikts redakcionāla rakstura precizējums (*sk. http://pro.nais.lv/naiser/text.cfm?Key=01030119951102327778*).

Tādējādi, ievērojot iepriekš minēto Satversmes tiesas sprieduma atziņu, secināts, ka likumdevējs ir noteicis, ka iepriekšējās pensijas atmaksāšanas pienākums attiecas uz visām personām, kam pensija bija piešķirta no jauna, pamatojoties uz likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunkta sākotnējo redakciju.

[13] Procesa dalībnieki ir piekrituši lietas izskatīšanai rakstveida procesā (*lietas 23.lapa un 30.lapa*).

Apgabaltiesa secina, ka lietā esošie dokumenti ir pietiekami un, pamatojoties uz APL 114.panta pirmo daļu, lieta tiek izskatīta rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[14] Rakstveida procesā pārbaudījusi lietas materiālus un izvērtējusi lietā esošos pierādījumus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[15] Apgabaltiesa konstatē, ka lietā nav strīda par faktiskajiem lietas apstākļiem – kā sākotnēji pieteicējam vecuma pensija bija piešķirta no 1988.gada 5.janvāra, pensijas apmērs bija Ls 62,10; 1999.gada 22.novembrī pieteicējs vērsās VSAA Bauskas filiālē ar iesniegumu piešķirt vecuma pensiju no jauna no 1999.gada 1.septembra; ar 1999.gada 15.decembra Rīkojums

Nr.1568 pieteicējam pensija piešķirta no jauna no 1999.gada 1.septembra, aprēķinātais jaunās pensijas apmērs Ls 100,15, vienlaicīgi nosakot pieteicēja pienākumu iepriekš izmaksātās vecuma pensijas atmaksāšanā, veicot ikmēneša ieturējumu no jaunas pensijas Ls 16,29 apmērā; ar Lēmumu atteikts pārtraukt izdarīt ikmēneša ieturējumus Ls 16,29 apmērā no pieteicēja vecuma pensijas, kas pieteicējam piešķirta no jauna ar Rīkojumu Nr.1568. Laikā, kad pieteicējam bija piešķirta pensija no jauna – 1999.gadā, valstī noteiktā minimālā mēneša darba alga bija Ls 50 apmērā, tādējādi pieteicēja pensija Ls 100,15 apmērā (no 1999.gada 1.novembra – Ls 100,87 apmērā) pārsniedza divas minimālās darba algas.

Lietā ir strīds par to, vai iepriekš izmaksātās pensijas ieturējumi no pieteicējam no jauna piešķirtās pensijas tiek veikti tiesiski, t.i., vai šie ieturējumi veikti atbilstoši tiesību normās noteiktajai kārtībai.

[16] Kā norādījis Senāts spriedumā šajā lietā (*šā sprieduma [12] punkts*), likuma „Par valsts pensijām" 30.panta ceturtā daļa noteic, ka pensiju piešķir ar dienu, kad radušās tiesības uz pensiju. Tādējādi pensijas piešķiršanas brīdis nav diena, ka VSAA pieņem lēmumu par pensijas piešķiršanu, bet gan diena, kad personai ir radušās tiesības uz pensiju.

Senāts atzina, ka no lietā konstatētajiem apstākļiem un likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunkta redakcijā, kas bija spēkā līdz 1999.gada 6.decembrim, pieteicējam tiesības uz pensijas piešķiršanu no jauna radās 1999.gada 1.septembrī, jo nepieciešamos trīs gadus viņš bija nostrādājis līdz 1999.gada 31.augustam.

Tādējādi šajā lietā pieteicējam pensija no jauna ir piešķirta 1999.gada 1.septembrī.

Senāts norādīja, ka sociālo tiesību jomā tiesiskās situācijas maiņa neietekmē tiesības, kuras personai bija brīdī, kad viņa ar iesniegumu par labuma saņemšanu vērsās iestādē. Brīdī, kad pieteicējam radās tiesības uz pensijas piešķiršanu no jauna, bija spēkā likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunkta sākotnējā redakcija, kas labuma saņemšanu – lielāka apmēra pensijas piešķiršanu – saistīja ar nosacījumu par iepriekš saņemtās pensijas atmaksāšanu.

Likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunkta jaunajā redakcijā (spēkā no 1999.gada 7.decembra) likumdevējs bija noteicis, ka vecuma pensijas atmaksāšanu turpina veikt no pensijām, kas piešķirtas no jauna līdz 1999.gada 1.septembrim. Senāts atzina, ka, ievērojot to, ka termiņš, kas noteikts līdz konkrētam datumam, beidzas šajā datumā, tad minētās normas tiešais teksts ietver tos gadījumus, kad pensija no jauna piešķirta arī 1999.gada 1.septembrī.

[17] Saskaņā ar APL 350.panta pirmo daļu tiesību normu interpretācija (tulkojums), kas izteikta kasācijas instances tiesas spriedumā, ir obligāta tiesai, kura šo lietu izskata no jauna.

Ievērojot [12] un [16] punktā minētās Senāta atziņas, apgabaltiesai, izskatot lietu, ir saistoša Senāta tiesību normu interpretācija. Proti, konkrētajā gadījumā konstatējams, ka Rīkojums Nr.1568 bija atbilstošs faktiskajiem lietas apstākļiem – pieteicējam pensija no jauna piešķirta 1999.gada 1.septembrī (kad pieteicējam radās tiesības uz pensijas piešķiršanu no jauna), un tiesiskajam regulējumam – 1999.gada 1.septembrī spēkā esošajai likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 12.apakšpunkta normai, kas noteica pensionāra pienākumu atmaksāt iepriekš izmaksātās vecuma pensiju, kas bija izmaksāta laikā no 1996.gada 1.janvāra līdz vecuma pensijas piešķiršanai no jauna, ja no jauna piešķirtā pensija pārsniedz divas minimālās darba algas (normas redakcijā kopš 2002.gada 1.janvāra – noteikta konstanta naudas summa Ls 100), kā arī noteica kārtību, kādā notiek iepriekš izmaksātās pensijas atmaksāšana (veicot ikmēneša ieturējumus no personas no jauna piešķirtās pensijas, vai, pēc pensionāra ierosinājuma – izmaksājot pensiju budžetā atmaksājamo summu ātrāk). Tādējādi ar Rīkojumu Nr.1568 noteiktā ikmēneša atmaksājamās summas ieturēšana Ls 16,29 apmērā no pieteicējam no jauna piešķirtās pensijas (kuras apmērs pārsniedza divas minimālas darba algas) bija tiesiska, tādēļ tiesisks un pamatots ir arī Lēmums, ar kuru VSAA vēlreiz atkārtoti lēmusi par konkrētajām tiesiskajām attiecībām un konstatēja, ka ar Rīkojumu Nr.1568 noteiktie ieturējumi no pieteicēja no jauna piešķirtās pensijas ir tiesiski, un nav pamata ieturējumu pārtraukšanai.

Ievērojot minēto, apgabaltiesa konstatē, ka lietā nav pamata pieteicēja prasītā labvēlīga akta izdošanai, VSAA pieņemot lēmumu, ar kuru pārtrauktu veikt no pieteicēja vecuma pensijas ikmēneša ieturējumus Ls 16,29 apmērā un atmaksātu jau veiktos ikmēneša ieturējumus. Tādējādi *I.M.* pieteikums par Lēmuma atcelšanu un labvēlīga administratīvā akta izdošanu noraidāms kā nepamatots.

[18] Apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesas spriedums nav pamatots.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 259., 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

Noraidīt *G.S.* pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2005.gada 10.novembra lēmuma Nr.298 atcelšanu un labvēlīgā administratīvā akta izdošanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā 30 dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot

kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente	*(paraksts)*	K.Krastiņa
Tiesneši	*(paraksts)*	I.Amona
	(paraksts)	V.Endzelis

NORAKSTS PAREIZS
Administratīvās apgabaltiesas tiesnese K.Krastiņa
Rīgā 2010.gada 30.martā